

В духа на всенъродния юбилей – 150 години читалищно дело в България, през октомври 2006 г. се чества и 100-годишнината на Народно читалище „Просвета” в с. Дойренци, Община Ловеч.

Читалището в селото възниква по инициатива на група прогресивни учители (повечето социалисти): Христо Тотев, Стоян Петков /Калуша/, Христо Моралиев и др. Те го оформят организационно през 1905-1906 г. и го наричат „Пробуда”.

Учеридителите си поставят за цел, чрез раздаване на книги, уреждане на утра и вечеринки да работят за културното пробуждане на дойренчани. Първата пиеса, която изнасят в коридора на училището е „Многострадалната Геновева”. През 1910 - 1911г. те представят „Доктор по неволя”, „Нещастната фамилия” и др. Балканската, Междусъюзническата и Първата световна война спират дейността на читалището. Председателят Христо Тотев и секретарят Стоян Петков /Калуша/ са убити на фронта, а други членове са ранени и осакатени.

В следвоенната криза (1918 – 1924г.) се правят неуспешни опити за продължаване дейността на читалището. Едва на 30 октомври 1927 г. Димитър Аджарски – директор на училище „Христо Ботев”, с 19 учители и по-издигнати селяни възстановяват читалището под ново име „Просвета”. Избира се ръководство в състав : председател Димитър Аджарски, подпредседател Петър Николов, секретар-касиер Иван Хинков, библиотекар Атанас Попов и членове – Цвятко Н. Лалов и Горан Хр. Савов. Голяма помощ на читалищното ръководство оказват учителите Дамян Серкджиев, Николай П. Петров, Марин Торев, Сава Ангелов и др.

Читалището се настанява в къщата на Георги Хр. Гачев, който е домакин и пом. библиотекар. С изключение на домакина, всички останали длъжности се изпълняват на обществени начала.

Средствата на читалището се набират чрез месечен членски внос и дарения. По молба на читалищното ръководство, вестници и списания като „Стремление“, „Утро“, „Радикален свят“, „Пчела“ и др. се изпращат безплатно. По този начин стаята на читалището става и читалня, в която всеки дойренчанин може да получи актуална информация. По това време библиотеката има 1500 книги. Най-редовните читатели са учениците.

Председателят на читалище „Просвета“ Димитър Аджарски, учител по български език и музика, за 15 години (1927 – 1941г.) прави много за разрастване на читалищната дейност. Още през 1928 г. към училище „Христо Ботев“ е построен салон с над 200 места, сцена и две гримьорни. Това дава възможност за разширяване на театралната дейност. Училището и читалището работят заедно. От името на читалището се подготвят много пиеси. Традиция става дойренските ученици учещи в Ловешката гимназия да излизата пред дойренчани с театрални постановки през зимните и пролетните ваканции. Повечето от тях са идейно насочени, с прогресивно съдържание. Заради това полицията често ги забранява. Незабравими ще останат пресъздадените образи от играните по това време пиеси: „Иванко“, „Бащи и синове“, „Йончови ханове“, „Калин орела“, „Хъшове“, „Индже войвода“ и др. По-изтъкнати самодейци са : Атанас Начев, Матей Нейков, Тодор Матеев, Марин Дачев/Бохотски/, а учениците – Димо Панев, Петър Лаловски, Георги Цачев, Христо Хараланов, Марин Генов, Тодор Ненков, Сима Христова, Бонка Щерева /Крачунова/ и др. Голяма помощ за самодайците оказва Иван Петров Николов – студент–архитект, който е режисьор-постановчик за повечето постановки. Негов помощник е самобитния художник Данко Дачев.

Голямо откритие за Аджарски е младата Радка Пенева, която по-късно става прима певица в Софийската опера.

Наред с театралните представления се организират танцови забави и музикални чествания на Нова година, 3 март, Денят на майката и др. Рецитират се стихове, пеят се революционни песни. На сцената в Дойренци за първи път се запява „Хей Балкан ти роден наш“. Това е дело на младата студентка от Музикалната академия Сима Христова.

Голямо внимание Димитър Аджарски отделя и на музиката. Неговият девиз „Без музика селото не може!“ намира широк отзвук. Много дойренчани дават по една крина жито за закупуване на музикални инструменти. Те излъчват от редиците си 25 души за музиканти. Тези обикновенни селяни - орачи, копачи и занаятчии, диригентът ги обучава нотно и формира една от най-добрата духовна музика в Ловешка околия. На събора на народното творчество във Велико Търново дойренската музика взима първо място. Големи успехи постига и създаденият хор в селото.

Председателят на читалището Димитър Аджарски се занимава усилено и с литературна дейност. Издава стихосбирки, книги, редактира вестниците „Мост“. „Гребец“ и др. Под неговото крило в Дойренци на 9 юли 1936 г. се изгражда първият младежки литературен кръг в България – „Младо село“. Той оставя дълбоки следи в културния живот на селото. През 1938 г. излиза първата рожба на този кръг – литературният сборник „Чернозем“. Автори са Георги Свежин, Петър Лаловски, Тотю Теглийски и Гатю Бодрин. Тези млади творци пишат за непосилния селски труд и надеждата за по-добър живот. За открития си трудово-борчески характер „Чернозем“ е конфискуван, а авторите са изключени от

гимназията. Но това не довежда до прекратяване на литературната дейност в селото. Ето част от стихотворението на Георги Свежин „Песен на селяка“, поместено в „Чернозем“ и станало химн на младоселци:

*„Ний се раждаме в полята
ний сред нивите растем –
нашата майка е земята,
тоя роден чернозем.“*

Работата на читалището по време на Втората световна война (1939 – 1945 г.) е много ограничена, а от началото на 1944 г. и прекратена. Със заповеди и наредби фашистката власт забранява изнасянето на вечеринки и пиеси, в които има антифашистки елемент. Прочиства се библиотеката от прогресивна литература. Запечатва се радиоапарата на читалището за чужди станции, за да не получават селяните правдива информация за събитията в страната и чужбина.

С настаняването на ловната дружина в училището през лятото на 1944 г. читалището прекратява своята дейност. Край на тази ненормална обстановка за него и за всички други органи и организации слага свалянето на фашистката власт на 9.IX.1944 г.

След тази дата настъпва нов етап в развитието на читалище „Просвета“. То масовизира своите инициативи – събрания и сбирки. Участват не десетки, а стотици дойренчани. Със съдействието на БКП, БЗНС и ОФ се решават най-важните читалищни проблеми. През 1949 г. се закупува и монтира прожекционен апарат, което става на трудови начала по инициатива на читалището. Жителита на селото вече могат да гледат документални и художествени филми. Основно се

ремонтира училищния салон. През 1968 г. с усилията на всички дойренчани (със средства и трудовни), както и със субсидии от държавата осигурени със съдействието на Гриша Филипов / Министър-председател на Народна република България 1981-1986 г./ , който е от Дойренци. Официално тя се открива на 23 май 1970 г.

С това се създават благоприятни условия за развитие на просветата и културата в селото. При откриването е представена пиесата на Свежин „Неаполитанска песен”.

В ръководството на читалището са избрани инициативни хора като Георги Сръбски, Богдан Крачунов, Атанас Георгиев, Христо Николов, Георги Янкулов, Милчо Георгиев, Петър Йорданов и др. В своята дейност те се опират на широк актив при решаване на въпросите за разгръщане на самодейността, за използване на радиоуредбата, за изучаване на историята на родния край и много други. Като секретар на читалището Георги Сръбски, на основата на проучванията на Дамян Серкеджиев и на документи, написва на машина историята на селото, която по-късно излиза под редакцията на проф. Димитър Трифонов в отделна книга. С името на Георги Сръбски е свързана и всяка културна проява в селото.

В условията на социализма библиотеката в читалището става истинско огнище на просветата. Книжният фонд непрекъснато се увеличава, за да достигне през 2005 г. 26000 книги. Увеличава се броят и на читателите. Обсъждат се книги на дойренчани и на други автори, изнасят се лекции на разнообразна тематика.

Особено големи успехи отбелязва художествената самодейност. На прегледи и състезания театралния състав е оценяван като малък професионален театър. Пиеси като

„Дълбоки корени“, „Мечи сън“, „Завръщане“, „Съвест“ и други са играни в повече от 15 села в Ловешки окръг. С комедията „Милионерът“ на Йордан Йовков колективът изнася през 1966/67 г. 26 спектакъла не само в нашия, но и в други окръзи.

Постижения има и певческия състав. Под ръководството на Богдан Крачунов на I и III републикански фестивал той получава сребърен и бронзов медал. Общо на читалището са връчени 30 грамоти, медали и звания. Само хорът има 3 златни, 1 сребърен и 2 бронзови медали. Богдан Крачунов, Атанас Георгиев, Георги Янкулов, Бонка Крачунова, Петър Русинов и Ненко Тадоров получават за дългогодишна читалищна дейност орден „Кирил и Методий“.

В прехода от социализма към демокрация в цялата страна настъпи духовна криза. Читалището в Дойренци почти не купува книги. Рязко намаляват читателите, замира художествената самодейност. Едва след 14 години, на 17 май 2003 г. по инициатива на Милчо Кънев, Атанас Тадоров, Пенка Маринова, Мария Раева и други 17 души, в селото се учередява „Клуб за културни интереси“, който по-късно е наречен на името на Димитър Аджарски. Основната цел на клуба е да съхрани миналото на селото и да продължи неговите културни интереси.

Клубът прави ежемесечни сбирки за разглеждане на стихове и разкази на негови участници, на излезли произведения на дойренчани и на отдаване на почит на заслужените дейци. Той издава два литературни сборника „Роден чернозем“. Вторият е във формата на алманах – издание на клуба и кметството в с. Дойренци, Ловешка община и е посветена на 70-годишнината от учередяването на първия в страната литературен кръг „Младо село“ и неговите творчески изяви в началото на 1938 г. –

младежкия литературен сборник „Чернозем“. Клуба е в тесни връзки със сродни клубове в Ловеч и в с. Врабево. Той проведе през юни 2007 г. заедно с Ловешкия Клуб на дейците на културата, голям концерт- рецитал, посветен на 70-годишния юбилей на „Младо село“.

През 2005 г. се възстанови и певческата традиция. Създава се женска певческа група от 14 души, която бързо укрепва и се утвърждава като един от първите състави в Ловешка област. Тя участва в празника на град Ловеч, в откриването на Ловешкия панаир, във фестивалите във Велико Търново, Априлци и Беклемето, както и на празниците в селата Брестово, Къкрина, Гостиня и др. От 35 песни, които е подготвила певческата група, най- големи овации хористите получават за песента „Дойренци“.

„Има едно сели в Ловешкия край

Дойренци се нарича

Кой не го знае.

Дойренци – мой роден край

За тебе пея аз тоя път.”

Пред 100- годишния юбилей на Народно читалище „Просвета“ в с. Дойренци се организира Седмица на културните изяви.

Както досега, так и за напред читалището в с. Дойренци ще има изключително важна роля в културното развитие на селото при прехода към демократично общество и влизането ни в Европейския съюз.

Живко Раев

